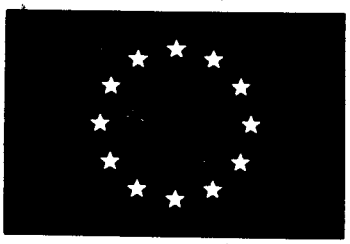
FORMANDSKABETS KONKLUSIONER

DET EUROPÆISKE RÅD

DEN 8. og 9. DECEMBER 1989

I STRASBOURG

Det Europæiske Råd påhørte i begyndelsen af samlingen en redegørelse fra hr. BARON, formand for Europa-Parlamentet, som præciserede Europa-Parlamentets holdning og ønsker med hensyn til de vigtigste EF-spørgsmål i lyset af den nuværende situation.

Det Europæiske Råd takkede hr. BARON for hans indlæg, som var et værdifuldt bidrag til de videre drøftelser.

I. PÅ VEJ MOD DEN EUROPÆISKE SAMMENSLUTNING

Det Europæiske Råd er sig bevidst, hvilket ansvar der påhviler Fællesskabet i denne så afgørende periode for Europa. De nuværende ændringer og udviklingsperspektiverne i Europa vidner om den tiltrækning, som den politiske og økonomiske model, der udgøres af Det Europæiske Fællesskab, øver på en række lande.

Fællesskabet må leve op til disse forventninger og ønsker; idéen bag det er ikke, at det skal isolere sig, men tværtimod åbne sig og samarbejde, navnlig med de øvrige europæiske stater.

Det er i alle europæiske staters interesse, at Fællesskabet bliver stærkere og bevæger sig hurtigere mod Den Europæiske Sammenslutning.

Det Europæiske Råd har med henblik herpå vedtaget følgende konklusioner:

II. VIRKELIGGØRELSEN AF DEN FÆLLES AKT

Fællesskabet er fast besluttet på at gennemføre alle punkterne i Den Fælles Akt for at videreføre og intensivere integrationsprocessen hen imod Den Europæiske Sammenslutning. Dette forudsætter, at Fællesskabet gennemfører enhedsmarkedet inden for de fastsatte tidsfrister, og at det parallelt hermed bestræber sig på at gennemføre en række store konkrete projekter, der vil fremstå som en ny etape i dets udvikling.

A. Et Fællesskab uden grænser

Det indre marked begynder at tage sin endelige form, og de positive virkninger heraf kan mærkes i alle økonomiske sektorer. Generelt overholdes den fastsatte tidsplan. Der er i løbet af dette halvår truffet en række vigtige beslutninger: med hensyn til finansielle tjenesteydelser er der truffet afgørelse om en samordning af lovgivningerne, således at bankerne kan tilbyde deres tjenesteydelser i hele Fællesskabet, om forbud mod insider-handel og om samordning af automobilforsikringer. Det Europæiske Råd ønsker, at dette hurtigt suppleres med en vedtagelse af direktiver på grundlag af Kommissionens forslag om investeringsselskaber, om en ramme for solvensnøgletal, om offentlige indkøbskontrakter og om selskabsret, herunder især om en statut for Det Europæiske Selskab, samt af de tre forslag om beskatning i forbindelse med forskellige former for samarbejde mellem virksomheder.

Rådet (det indre marked) har ligeledes gjort væsentlige fremskridt på andre vigtige områder, som f.eks. kontrol med virksomhedssammenslutninger, hvorom der bør træffes beslutning inden årets udgang. Det ønsker også, at der gøres afgørende fremskridt for så vidt angår afprøvning, standarder og certificering, udvidet adgang til offentlige kontrakter inden for telekommunikation, energi, transport, vandforsyning og fri udveksling af tjenesteydelser på livsforsikringsområdet.

Det anmoder ligeledes om, at der gøres hurtige fremskridt på veterinærområdet. For så vidt angår transport minder det om betydningen af de første afgørelser, der er truffet om cabotagekørsel, og om de retnings-

linjer, der er fastlagt med hensyn til lufttransport. Det ønsker, at der udformes en sammenhængende EF-politik for dette område, og at der findes en effektiv løsning på problemet med den alt for tætte lufttrafik, så der opnås den størst mulige sikkerhed for brugerne. Det er nødvendigt, at der gøres supplerende fremskridt inden for vejtransport, lufttransport og søtransport. Det noterer sig med tilfredshed de fremskridt, der er sket inden for telekommunikationen.

Der bør lægges særlig vægt på at udvikle og sammenkæde de transeuropæiske net, navnlig i forbindelse med kontrol med luftrummet, forbindelserne mellem de store byområder i Fællesskabet ved hjælp af bredbåndsnet til telekommunikation, de mest effektive landbaserede forbindelser og energidistribution. Det Europæiske Råd opfordrer Kommissionen til at foreslå passende foranstaltninger under hensyntagen til muligheden for at udvide disse aktioner til at omfatte hele Fællesskabet, idet opmærksomheden især skal være henledt på yderområdernes situation i forbindelse med den økonomiske og sociale samhørighed.

For så vidt angår beskatning af renteindtægter noterer Det Europæiske Råd sig de fremskridt, der er gjort siden samlingen i Madrid. Det anmoder Rådet (økonomi og finans) om at afslutte sine drøftelser hurtigst muligt og om sideløbende med frigørelsen af kapitalbevægelserne at træffe foranstaltninger til effektiv bekæmpelse af skattesvig i overensstemmelse med tidligere afgørelser.

For så vidt angår den indirekte beskatning ser Det Europæiske Råd med tilfredshed på de fremskridt, der er gjort i de seneste måneder, idet der er fastlagt en midlertidig ordning, som skal lette virksomhedernes og de offentlige administrationers byrder, og som vil gøre det muligt at afskaffe kontrollen ved grænserne.

Det Europæiske Råd finder det nødvendigt, at denne ordning suppleres med de foranstaltninger, der er uomgængelige, navnlig med henblik på at muliggøre en gradvis tilnærmelse af momssatserne og på at løse problemerne i forbindelse med, at begrænsningerne for enkeltpersoners indkøb til personligt brug under rejser i Fællesskabet ophæves den 1. januar 1993.

Det Europæiske Råd anmoder Rådet om på forslag af Kommissionen hurtigst muligt at træffe beslutninger, der vil gøre processen mod en fuldstændig afskaffelse af grænserne uafvendelig.

B. Ledsagepolitikker

I henhold til Den Fælles Akt skal gennemførelsen af det indre marked støttes af en række ledsagepolitikker. Blandt disse skal der især lægges vægt på bestræbelserne på at opnå en højere grad af økonomisk og social samhørighed, således at hele Fællesskabet kan opnå de fordele, som det store marked forventes at give. Det Europæiske Råd ser med tilfredshed på, at strukturpolitikreformen forløber i overensstemmelse med tidsplanen.

C. Miljø

Forudsætningen for en forbedret livskvalitet er, at der tages mere hensyn til miljøproblemerne. Karakteren og alvoren af problemerne på dette område kræver mere og mere en vision og en indsats ud over det enkelte lands rammer. Det Europæiske Råd bekræfter, at Fællesskabet og dets medlemsstater er indstillet på at spille en større rolle i udformningen af de internationale strategier til bekæmpelse af de farer, der truer miljøet, blandt andet ved at deltage aktivt i udarbejdelsen af en verdensomspændende klimakonvention.

Det Europæiske Råd ser med tilfredshed, at Rådet enstemmigt har fastlagt reglerne for oprettelsen af Det Europæiske Miljøagentur i 1990. Dette agentur, der også er åbent for de europæiske lande uden for EF, der måtte ønske det, er et afgørende skridt på vejen mod et bedre kendskab til miljøsituationen i Europa, og strategien for løsning af problemernepå dette område kan dermed forbedres. Det Europæiske Råd ønsker, at Rådet (almindelige anliggender) hurtigt tager stilling til, hvor agenturets hovedsæde skal være.

D. Forskning

Det Europæiske Råd ønsker, at Rådet inden årets udgang når til enighed om det nye rammeprogram for 1990-1994, hvis gennemførelse forventes at gøre det muligt at forbedre konkurrenceevnen væsentligt inden for nøglesektorer i europæisk industri.

Det Europæiske Råd ser med tilfredshed, at EFTA-landene i højere grad deltager i Fællesskabets forskningsprogrammer, og udtrykker ønske om, at samordningen med disse lande og deres deltagelse fremmes yderligere i forbindelse med iværksættelsen af det nye rammeprogram.

E. Det audiovisuelle område

Borgernes interesse for den europæiske ide afhænger af positive aktioner, der skal udvirke, at den europæiske kultur, som er så rig og forskelligartet, vinder større anerkendelse og fremme. I denne sammenhæng finder Det Europæiske Råd det afgørende nødvendigt at befæste de nyligt opnåede resultater og at give de retningslinjer, der blev fastlagt på konferencen om audiovisuelle spørgsmål, konkret udtryk med henblik på at øge den audiovisuelle kapacitet i Europa; der tænkes her på direktivet om fri bevægelighed for tv-billeder og konkurrencepolitikken. Det Europæiske Råd ser gerne, at der gøres større bestræbelser på at indføre et europæisk system for højopløsnings-tv, at der ydes den nødvendige økonomiske støtte til Fællesskabets handlingsprogram i forlængelse af MEDIA-programmet, og at der sikres den nødvendige sammenhæng med den audiovisuelle del af EUREKA-programmet.

F. Fri bevægelighed for personer og Borgernes Europa

Samtlige EF-politikker på det økonomiske og sociale område bidrager direkte og indirekte til at bestyrke følelsen af et fælles tilhørsforhold. Denne udvikling bør forstærkes og fremskyndes gennem vedtagelsen af konkrete foranstaltninger, der bevirker, at de europæiske borgere i deres dagligliv kan konstatere, at de er en del af den samme helhed.

Det Europæiske Råd understreger den betydning, det i denne forbindelse har at afskaffe de formaliteter ved Fællesskabets indre grænser, der hindrer den frie bevægelighed for personer, og som er et symbol på deling; dette indebærer, at der sideløbende træffes effektive foranstaltninger for at bekæmpe terrorisme, narkotikamisbrug og organiseret forbrydelse. Den gradvise afskaffelse af grænseformaliteterne berører ikke medlemsstaternes ret til at træffe foranstaltninger, som de anser for nødvendige for at kontrollere immigration fra tredjelande og for at bekæmpe terrorisme, kriminalitet, narkotikahandel og ulovlig handel med kunstværker og antikviteter. Det Europæiske Råd opfordrer Kommissionen til under hensyntagen til medlemsstaternes og EF's beføjelser at gennemgå hensigtsmæssige foranstaltninger med henblik på etablering af effektiv kontrol ved Fællesskabets ydre grænser.

Det Europæiske Råd noterer sig de fremskridt, der er sket i koordinatorgruppen, således som de fremgår af den foreløbige rapport, der er udarbejdet under formandskabets ansvar. Det Europæiske Råd ønsker, at dette

arbejde udvides og fremskyndes, således at fremskridtene i retning af fri bevægelighed for personer kan ske sideløbende med fremskridtene med hensyn til fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser og kapital i overensstemmelse med den tidsplan, der er fastsat i Palma-dokumentet.

Det Europæiske Råd udtrykker ønske om, at der udarbejdes en oversigt over de nationale holdninger med hensyn til indvandring med henblik på at forberede en drøftelse om dette spørgsmål i Rådet (almindelige anliggender). I lyset af denne drøftelse opfordrer Det Europæiske Råd de kompetente instanser til snarest muligt og senest inden udgangen af 1990 at indgå de konventioner, der er til behandling, om asylret samt om overskridelse af Fællesskabets ydre grænser og visa. I den forbindelse udarbejdes der en oversigt over medlemsstaternes asylpolitik med henblik på at nå frem til en harmonisering.

Det Europæiske Råd understreger nødvendigheden af, at der under hele dette arbejde sørges for, at reglerne for samarbejde mellem myndighederne forud sikrer, at borgerne beskyttes i forbindelse med anvendelse af banker for personlige data.

Det Europæiske Råd anmoder Koordinatorgruppen (narkotika), der for nylig er blevet oprettet på initiativ af den franske præsident, om at træffe alle fornødne forholdsregler for at sikre den helt nødvendige samordning af medlemsstaternes aktion på de vigtigste områder inden for bekæmpelsen af denne svøbe, nemlig forebyggelse, sundheds- og socialpolitik over for stofmisbrugere, bekæmpelse af narkotikahandel og indsatsen på internationalt niveau. I denne forbindelse værdsætter Det Europæiske Råd den modige indsats, der gøres af visse lande, især Colombia, og det udtrykker ønske om, at alle midler tages i brug for at medvirke til, at deres bestræbelser krones med held.

Det Europæiske Råd bekræfter i denne forbindelse nødvendigheden af hurtigst muligt at genoptage forhandlingerne i den internationale kaffeorganisation med henblik på at nå til en ny aftale for at sikre indtægterne for disse landes producenter.

Det Europæiske Råd ser med tilfredshed på de betydelige resultater, der er opnået i forbindelse med gennemførelsen af programmerne for udveksling af unge og studerende (ERASMUS, COMETT og LINGUA), der medvirkertil at fremme den europæiske tanke ligesom den kommende indførelse af et europæiske sundhedskort til brug i nødstilfælde og et "ungdomskort". I samme forbindelse ser Det Europæiske Råd med særlig stor tilfredshed på de afgørende fremskridt, der for nylig er sket i retning af en aftale, der giver alle Fællesskabets statsborgere ret til at opholde sig i den medlemsstat, de ønsker. Denne vigtige foranstaltning, der skal vedtages inden årets udgang, er et stort skridt i retning mod en integration mellem Fællesskabets befolkninger. Det Europæiske Råd har givet udtryk for tilfredshed med afviklingen af programmet "Europa mod kræft" og med den principielle enighed, der er opnået med hensyn til vedtagelsen af anden aktionsplan for årene 1990-94.

G. Den sociale dimension

Indførelsen af enhedsmarkedet har allerede givet vigtige resultater, der kommer til udtryk ved øget vækst, en betydelig forøgelse af investeringerne og især oprettelsen af et antal nye arbejdspladser, der anslås til 5 millioner for årene 88-90.

Det Europæiske Råd er af den opfattelse, at denne udvikling samt vedtagelsen af direktiverne om arbejdstageres sundhed og sikkerhed, EF-handlingsprogrammerne med henblik på integration af unge arbejdsløse og bekæmpelse af langtidsledighed samt aktionerne vedrørende erhvervsu-

ddannelse, er en række afgørende bestanddele af Fællesskabets sociale dimension.

Stats- og regeringscheferne for 11 medlemsstater har vedtaget fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder. Denne pagt er et udtryk for, hvor meget de lægger vægt på en model for forbindelserne mellem arbejdsmarkedets parter, der bygger på fælles traditioner og praksis. Pagten skal tjene som reference, når der fremover i højere grad skal tages hensyn til den sociale dimension i Fællesskabets udvikling.

Det noterer sig det handlingsprogram, som Kommissionen har forelagt med henblik på den konkrete iværksættelse af pagten, og det opfordrer Rådet til at drøfte Kommissionens forslag på baggrund af det indre markeds sociale dimension og under overholdelse af medlemsstaternes og Fællesskabets beføjelser.

III. DEN ØKONOMISKE OG MONETÆRE UNION

1. Det Europæiske Råd har gennemgået det arbejde, der er udført siden Det Europæiske Råds møde i Madrid, med henblik på indkaldelse af den mellemstatslige konference.

   Det Europæiske Råd har noteret sig den enighed, der er opnået i Rådet (økonomi og finans), og de initiativer, centralbankcheferne har taget med henblik på at styrke samordningen af de økonomiske politikker og forbedre samarbejdet mellem centralbankerne. Det konstaterer, at det i kraft af disse beslutninger vil være muligt at indlede første etape af Den Økonomiske og Monetære Union, som beskrevet i Delors-Udvalgets rapport, den 1 juli 1990.

2. Det Europæiske Råd har gjort sig bekendt med rapporten fra Gruppen på Højt Plan, som har opstillet de væsentligste tekniske, institutionelle og politiske spørgsmål, der skal drøftes med henblik på udformningen af en traktat om Den Økonomiske og Monetære Union.

   På dette grundlag har formanden for Det Europæiske Råd efter en drøftelse om indkaldelsen af en mellemstatslig konference, der skal udarbejde en ændring af Traktaten med henblik på de sidste etaper af Den Økonomiske og Monetære Union, konstateret, at det flertal, der i henhold til Traktatens artikel 236 er nødvendigt for, at en sådan konference kan indkaldes, nu er til stede. Det italienske formandskab vil sørge for, at denne konference kan afholdes inden udgangen af 1990. Konferencen fastlægger selv sin dagsorden og tidsplanen for sit arbejde.

3. Det Europæiske Råd har i denne forbindelse understreget nødvendigheden af at sikre den demokratiske kontrol i de enkelte medlemsstater.

   I forbindelse med den nye mandatperiode i Europa-Parlamentet, der begynder i 1994, ønsker Det Europæiske Råd, at Den Økonomiske og Monetære Union i fuldt omfang imødekommer dette demokratiske krav.

4. Det Europæiske Råd har endvidere noteret sig, at Kommissionen inden den 1. april vil forelægge en samlet oversigt over alle aspekter af gennemførelsen af Den Økonomiske og Monetære Union, hvori alle de foreliggende analyser og indlæg vil blive taget i betragtning.

   Det Europæiske Råd har understreget, at det er nødvendigt, at Rådet (almindelige anliggender) og Rådet (økonomi og finans) udnytter perioden indtil konferencens åbning til en optimal forberedelse.

Rådet (almindelige anliggender) skal gennemgå hele dette arbejde forud for Det Europæiske Råds møde i Dublin.

IV. ET ANSVARSBEVIDST OG SOLIDARISK FÆLLESSKAB

I overensstemmelse med de principper, der er knæsat i erklæringerne fra Rhodos og Madrid, vil Fællesskabet udbygge sin og medlemsstaternes rolle på den internationale politiske og økonomiske scene ud fra et ønske om åbenhed, solidaritet og samarbejde. Det vil i fuldt omfang leve op til sit ansvar over for lande, med hvilke det har bånd og forbindelser af enhver art af historiske og geografiske årsager.

A. EFTA

Det Europæiske Råd ser med tilfredshed på de fremskridt, der er gjort siden samlingen i Madrid, og udtrykker ønske om, at der på ministermødet den 19. december 1989 træffes beslutning om at indlede forhandlinger, således at Fællesskabet og EFTA snarest muligt kan indgå en samlet aftale, som på grundlag af de relevante resultater, EF hidtil har opnået, vil styrke et europæisk økonomisk samarbejde blandt 18 stater, i fuld overensstemmelse med de multilaterale aftaler.

Fællesskabet ønsker, at dette samarbejde bliver så tæt som muligt, og at EFTA-landene vil tage del i visse fællesskabsaktioner samt i det indre markeds regler og fordele under fuld iagttagelse af hver af de to organisationers ret til selvbestemmelse og af en nøje balance mellem rettigheder og forpligtelser.

Det Europæiske Råd ønsker, at den forhandling, der skal indledes i første halvår af 1990, gør det muligt at udarbejde velegnede og pragmatiske former for institutionelt samarbejde, der i fuldt omfang efterlever ovennævnte principper.

Sådanne nye forbindelser mellem EF og EFTA vil være i begge parters interesse og i overensstemmelse med de europæiske befolkningers ønsker.

B. LANDENE I MELLEM- OG ØSTEUROPA

Fællesskabet er på grund af sin dynamik og sin indflydelse den europæiske enhed, som landene i Mellem- og Østeuropa ser hen til og ønsker nære forbindelser med. Fællesskabet har truffet og vil også fremover træffe de nødvendige beslutninger til at styrke samarbejdet med folkeslag, der ønsker at opnå frihed, demokrati og fremskridt, samt med stater, der har til hensigt at tage udgangspunkt i de principper, som benævnes demokrati, pluralisme og retsstat. Fællesskabet vil med alle de midler, det har til sin rådighed, støtte de nødvendige økonomiske reformer og vil fortsætte sin undersøgelse af passende former for tilknytning til de stater, som er i gang med økonomiske og politiske reformer. Denne beredvillighed og denne samarbejdsvilje er et centralt element i Fællesskabets politik, som den defineres i den erklæring, der er vedtaget i dag, og hvis formål fortsat er, som præciseret i erklæringen fra Rhodos, et Europa, som ikke længere er opdelt.

1) Fællesskabet har indgået handelsaftaler og i de fleste tilfælde også samarbejdsaftaler med Tjekkoslovakiet, Ungarn og Polen. Undertegnelsen af aftalen med USSR forventes at finde sted inden udgangen af dette år. Rådet vil inden længe give Kommissionen mandat til at forhandle en handels- og samarbejdsaftale med DDR, der skal indgås i løbet af første halvår af 1990.

Det Europæiske Råd ser med tilfredshed på de beslutninger, som Rådet

(almindelige anliggender) traf den 27. november med det formål at yde Polen og Ungarn midlertidige ekstraordinære handelsfordele for at bidrage til løsningen af deres særlige politiske og økonomiske problemer.

Det noterer sig de beslutninger, som Fællesskabet har truffet for at støtte de økonomiske reformer i Polen og Ungarn.

Fællesskabet har i samarbejde med sine vigtigste partnere i den vestlige verden leveret landbrugsprodukter til Polen. I betragtning afdet store og presserende behov anmoder Det Europæiske Råd Rådet om hurtigst muligt at træffe afgørelse om en tilsvarende aktion.

2) På mødet den 18. november i Paris havde stats- og regeringscheferne anmodet Trojkaen og Kommissionen om at fremskynde overvejelserne og beslutningen om følgende spørgsmål:

- Det Europæiske Råd har godkendt princippet om at lade USSR få observatørstatus i GATT;

- Kommissionen har forelagt forslag, der skal gøre det muligt for statsborgere i landene i Mellem- og Østeuropa at deltage i visse undervisnings- og uddannelsesprogrammer svarende til fællesskabsprogrammerne; Det Europæiske Råd anmoder Rådet om at træffe de fornødne afgørelser;

- Det Europæiske Råd anmoder Rådet om allerede i begyndelsen af 1990 at træffe de nødvendige beslutninger med henblik på oprettelse af en europæisk erhvervsuddannelsesfond på grundlag af forslag, som Kommissionen vil forelægge;

- Det Europæiske Råd har godkendt oprettelsen af Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling. Banken skal i samråd med IMF og Verdensbanken fremme produktive og konkurrencedygtige investeringer i landene i Mellem- og Østeuropa, om fornødent mindske risikoen ved finansieringsaktivitet i disse lande lette overgangen til en mere markedsorienteret økonomi og fremskynde de nødvendige strukturelle tilpasninger. De pågældende lande i Mellem- og Østeuropa skal kunne tegne kapitalandele og deltage i ledelsen af denne bank, hvis aktiemajoritet skal indehaves af medlemsstaterne, Fællesskabet og Den Europæiske Investeringsbank. Andre lande, navnlig de øvrige OECD-lande, vil ligeledes blive opfordret til at tegne kapitalandele. Det Europæiske Råd ønsker Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling oprettet hurtigst muligt. Det Europæiske Råd anmoder om, at der træffes foranstaltninger til at indlede forhandlingerne allerede i januar 1990. Den Europæiske Investeringsbank skal spille en central rolle som model for den nye institution.

3) Det Europæiske Råd har bekræftet, at Fællesskabet er rede til på de betingelser, der blev fastlagt på mødet den 18. november, at deltage i oprettelsen af en stabiliseringsfond til fordel for Polen. Det har understreget, at De Tolv's solidariske bidrag vil gøre det muligt at tilvejebringe mere end halvdelen af midlerne i en fond, der vil blive på 1 milliard $. Det Europæiske Råd har i forbindelse med Ungarn nævnt nødvendigheden af at yde dette land et tilpasningslån på samme beløb efter nærmere aftale med IMF.

Det har anmodet Rådet om hurtigt at træffe afgørelse om Kommissionens forslag.

4) Det Europæiske Råd har bekræftet den afgørende betydning, det tillægger, at den bistand og de samarbejdsprojekter, som de vestlige lande træffer afgørelse om, er så komplementære som muligt. Det har bekræf-

tet nødvendigheden af fortsat at følge og udbygge den procedure, Fællesskabet har fastlagt. Det forventer, at der på det forestående ministermøde den 13. december 1989 mellem de 24 vestlige lande bliver truffet de substans- og procedurebeslutninger, som er nødvendige for at sikre, at bestræbelserne på at lette de igangværende forandringer i Polen og i Ungarn samt i givet fald i andre lande i Mellem- og Østeuropa samordnes og bliver effektive.

5) Det Europæiske Råd følger opmærksomt og med interesse de vigtige reformer, der er lagt op til i Jugoslavien, og det bekræfter, at Fællesskabet - når der foreligger en aftale med Valutafonden - vil overveje, hvilke yderligere skridt det kan tage for at støtte saneringen af Jugoslaviens økonomi og finanser.

C. MIDDELHAVSLANDENE

Det Europæiske Råd finder, at Fællesskabet i de kommende måneder bør udbygge den politik, det fører som nabo til Middelhavslandene, herunder Jugoslavien, med hvilke det for lang tid siden har knyttet begunstigede forbindelser. Det særlige forhold til Middelhavslandene bør uddybes og gøre det muligt at støtte disse lande i deres samarbejde med Europa samt deres regionale integration og økonomiske udvikling.

Fællesskabet tillægger oprettelsen af Unionen af Arabiske Mahgreb-lande stor betydning og vil iværksætte den mest relevante form for samarbejde. Det vil genoptage den euro-arabiske dialog på mødet i december.

Det Europæiske Råd anmoder Rådet om på grundlag af Kommissionens meddelelse at tilpasse de instrumenter, der indgår i de gældende aftaler, med henblik på at indføre de midler og samarbejdsmetoder, som er bedst tilpasset den særlige form for forbindelser, der skal udvikles mellem Fællesskabet og disse lande, og under hensyn til hvert af disse landes særlige problemer.

D. LATINAMERIKA OG AVS-STATERNE

Fællesskabet bør styrke sit samarbejde med landene i Latinamerika; det skal navnlig bistå Andes-staterne i deres bestræbelser på at bekæmpe narkotika, finde erstatningsafgrøder og forbedre afsætningsvilkårene for disse.

Det Europæiske Råd ser med tilfredshed på, at der indgås en fjerde Lomé-konvention, som uddyber og forstærker de privilegerede forbindelser mellem Fællesskabet og de pågældende stater i Afrika, Vestindien og Stillehavet. Konventionen bliver undertegnet en af de nærmeste dage.

DET POLITISKE SAMARBEJDE

1. Det Europæiske Råd har haft en drøftelse om følgende emner under Det Politiske Samarbejde:

- Mellem- og Østeuropa
- Mellemøsten
- Libanon
- Den euro-arabiske dialog
- Det sydlige Afrika
- Etiopien
- Chile
- Mellemamerika

I denne forbindelse har det godkendt følgende erklæringer.

2. Cypern

Det Europæiske Råd er stærkt foruroliget over, at den tragiske deling af Cypern, et land, der er medlem af den europæiske familie, fortsætter trods de fornyede bestræbelser, der i de sidste 15 måneder er blevet udfoldet af De Forenede Nationers generalsekretær.

Det Europæiske Råd retter derfor endnu en appel til alle parter om at samarbejde med hr. Pérez de Cuellar og hans repræsentant på stedet, så hindringerne for den fortsatte dialog kan overvindes. Det anmoder dem om ikke at lade denne chance gå fra sig for en retfærdig og varig løsning, der sikrer Cyperns enhed, uafhængighed og suverænitet samt områdets integritet i overensstemmelse med de relevante FN-resolutioner.

3. Menneskerettigheder

Det Europæiske Råd har noteret sig rapporten fra Det Politiske Udvalg med status over De Tolv's indsats med hensyn til menneskerettighederne i løbet af 1989. Det har i denne forbindelse godkendt en pressemeddelelse.

ERKLÆRING OM MELLEM- OG ØSTEUROPA

Hver dag gør forandringerne i Mellem- og Østeuropa sig gældende med stadig større styrke. Overalt tilkendegives en stærk trang til frihed, demokrati, overholdelse af menneskerettighederne, velstand, social retfærdighed og fred. Befolkningerne giver klart udtryk for vilje til at tage deres skæbne i egen hånd og at vælge, hvilken vej udviklingen skal gå. En så dybtgående og hurtig udvikling ville ikke have været mulig uden den åbnings- og reformpolitik, som præsident Gorbatjov har ført.

Vi tolker hele Fællesskabets befolknings følelser, når vi oprigtigt glæder os over de igangværende forandringer. Der er her tale om historiske begivenheder, som utvivlsomt er de mest betydningsfulde siden Anden Verdenskrig, og som det stærke og dynamiske Europæiske Fællesskabs succes, CSCE-processens vitalitet og den sikkerhedsmæssige stabilitet, hvoraf USA og Canada er en del, i høj grad har fremmet.

Disse ændringer giver forhåbninger om, at Europas deling vil kunne overvindes i overensstemmelse med målene i Helsinki-slutakten, der gennem en samlet, afbalanceret politik og på grundlag af en række stadig fuldgyldige principper, sigter mod at etablere nye forbindelser mellem europæiske lande, hvad enten der er tale om sikkerhed, om økonomisk og teknisk samarbejde eller om den menneskelige dimension.

Vi søger at befæste de fredelige tilstande i Europa, inden for hvilke det tyske folk kan genfinde sin enhed gennem fri selvbestemmelse. Dette bør ske fredeligt og demokratisk, under overholdelse af gældende aftaler og traktater og af samtlige de principper, der er nedfældet i Helsinki-slutakten, og som led i dialog og samarbejde mellem Øst og Vest. Denne udvikling bør ligeledes indpasses i perspektiverne for europæisk integration.

De forhåbninger, som vi for et år siden gav udtryk for i vor erklæring fra Rhodos, begynder allerede nu at tage konkret form. De fremskridt, der er sket i nedrustningsforhandlingerne om konventionelle eller kemiske våben, den friere bevægelighed for personer og tanker, bedre sikring af overholdelsen af menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder samt rækken af aftaler, der er indgået mellem Fællesskabet og nogle af disse lande, ændrer i væsentlig grad vilkårene for de europæiske relationer.

Det Europæiske Råd er overbevist om, at alle, og under de nuværende omstændighe-

der mere end nogensinde, må udvise ansvarsfølelse. Det er vigtigt, at de nødvendige forandringer og overgangsfaser ikke anfægter stabiliteten i Europa, men tværtimod bidrager til at styrke den.

Fællesskabet og dets medlemsstater ønsker på ingen måde at drage ensidig fordel af den foreliggende situation, men er tværtimod indstillet på at støtte de lande, som har påbegyndt en demokratiseringsproces. Det er derfor særdeles beklageligt, at der i nogle lande fortsat lægges hindringer i vejen for denne proces.

Fællesskabet og dets medlemsstater er fuldt ud klar over deres fælles ansvar i denne afgørende fase af Europas historie. De er villige til sammen med USSR, de øvrige lande i Mellem- og Østeuropa samt Jugoslavien, så snart disse lande er slået ind på denne vej, at etablere stærkere og snævrere forbindelser, som bygger på en udvidet politisk dialog og et øget samarbejde på alle områder. Navnlig er Fællesskabet besluttet på at støtte de økonomiske reformer, der er indledt i disse lande, ved - sammen med sine vestlige partnere - at bidrage til at skabe sunde og fremgangsrige økonomier inden for passende strukturer.

Det Europæiske Råd har vedtaget konklusioner, der giver udtryk for denne vilje.

Fællesskabet er villigt til sammen med disse lande at etablere endnu snævrere samarbejdsformer i fremtiden i takt med den igangværende udvikling.

Fællesskabet er og bør forblive en model og en inspiration i denne fase, hvor der sker dybtgående og hastige ændringer. Fællesskabet er fortsat hjørnestenen i en ny europæisk arkitektur og må gennem sin vilje til åbenhed forblive den stabile faktor i en fremtidig europæisk ligevægt. Denne ligevægt vil være endnu bedre sikret, hvis der parallelt hermed sker en udbygning af Europarådets og EFTA's roller samt af CSCE-processen.

Fællesskabet bør derfor fortsat udbygges: virkeliggørelsen af Den Europæiske Sammenslutning vil gøre det lettere sammen med de øvrige europæiske lande at udvikle effektive og harmoniske forbindelser indbyrdes.

ERKLÆRING OM MELLEMØSTEN

1. Det Europæiske Råd ønsker endnu en gang at fremhæve, hvor bydende nødvendigt det er at forsøge at nå til en politisk løsning på den israelsk-arabiske konflikt. Det minder i den forbindelse om, at De Tolv's holdning er fastlagt i Madrid-erklæringen af 27. juni 1989. Denne er fortsat fuldt ud gyldig i alle enkeltheder.

   Det er ud fra disse betragtninger og med de i Madrid-erklæringen nævnte garantier, at De Tolv har støttet forslaget om, at der afholdes valg i de besatte områder som et skridt på vejen mod en samlet løsning. Tilsvarende giver De Tolv udtryk for støtte til initiativerne med henblik på at skabe en dialog mellem de direkte berørte parter. De Tolv erindrer om de bestræbelser, de selv udfolder i denne retning under iagttagelse af de principper, som de lader sig lede af i deres søgen efter en løsning, således som det fremgår af ministertrojkaens nylige rejse.

2. Det Europæiske Råd giver udtryk for alvorlig bekymring over krænkelserne af menneskerettighederne i de besatte områder og understreger, at besættelsesmagten har pligt til nøje at overholde sine forpligtelser i henhold til fjerde Genève-konvention, som Israel navnlig ikke har overholdt på så væsentlige områder som uddannelse og sundhed. Det beklager den fortsatte forværring af situationen i de besatte områder, der i alvorlig grad påvirker befolkningens levevilkår, varigt skader fremtiden for det palæstinensiske samfund og hindrer den økonomiske og sociale udvikling af områderne.

   Fællesskabet og dets medlemsstater er fast besluttede på at øge bistanden til

befolkningen i disse områder væsentligt. Inden for rammerne af den nye treårige konvention 1990-92 vil Fællesskabet fortsætte og øge sin bistand til palæstinenserne igennem UNRWA, en bistand, der i perioden fra 1971 har andraget mere end 388 millioner ecu. Det er Fællesskabets ønske, at UNRWA uhindret kan udøve sine aktiviteter. Samtidig har Det Europæiske Råd sat sig som mål at fordoble Fællesskabets direkte bistand, der siden 1981 har beløbet sig til 23 millioner ecu. Fællesskabet vil dermed bidrage til den økonomiske og sociale udvikling blandt befolkningerne i de besatte områder samt gennem foranstaltninger på sundheds- og uddannelsesområdet og støtte til lokale, palæstinensiske institutioner hjælpe med til at sikre den fælles fremtid for det palæstinensiske folk.

ERKLÆRING OM LIBANON

Det Europæiske Råd er stærkt betænkelig ved den seneste udvikling i Libanon, der har medført en endnu alvorligere trussel mod bevarelsen af landets enhed, og det bekræfter, at det lægger vægt på, at Taif-aftalerne gennemføres. Det er overbevist om, at der under de foreliggende omstændigheder ikke eksisterer noget alternativ til den proces, der er beskrevet i aftalerne med hensyn til opnåelsen af national forsoning og fred.

Det Europæiske Råd opfordrer derfor indtrængende alle berørte parter til at yde deres bidrag til disse mål, således at de kan nås gennem dialog og forståelse, og uden nogen form for magtudøvelse, idet det frem for alt fortsat gælder om at opretholde våbenstilstanden.

Det Europæiske Råd giver udtryk for støtte til den lovlige struktur i Libanon, der personificeres af præsidenten for republikken og den regering, som han har udpeget, for at Libanons suverænitet, uafhængighed, enhed og territoriale integritet igen virkeliggøres i overensstemmelse med den libanesiske befolknings ønsker. Dette indebærer, at alle udenlandske væbnede styrker trækkes tilbage, således at libaneserne helt og fuldt bliver deres egne herrer. Rådet fremhæver UNIFIL-styrkens meget positive rolle.

ERKLÆRING OM DEN EURO-ARABISKE KONFERENCE

Det Europæiske Råd giver udtryk for sin vilje til at styrke de bånd, som tværs over Middelhavet forener De Tolv og den arabiske verden. Det er ud fra denne betragtning, at der afholdes en konference den 21. og 22. december i Paris, hvor repræsentanter for de to samfund skal mødes for at give nyt liv til den euro-arabiske dialog med henblik på en styrkelse og udvikling af samarbejdet.

ERKLÆRING OM DET SYDLIGE AFRIKA

Det sydlige Afrika har i det seneste år været skueplads for en udvikling, hvis betydning til stadighed har optaget De Tolv.

1. Den mest iøjnefaldende udvikling er sket i Namibia. Med undertegnelsen for næsten et år siden af New York-aftalerne åbnedes vejen for gennemførelsen af resolution 435, som De Tolv til stadighed har understøttet. Overgangsprocessen er hidtil forløbet tilfredsstillende, og De Tolv ønsker i den forbindelse at give udtryk for deres påskønnelse af den vigtige rolle, som FN's generalsekretær og hans særlige repræsentant for Namibia har spillet. Med de første frie og lovlige valg har det været muligt at udpege en grundlovgivende forsamling, som er en ægte afspejling af den namibiske befolknings ønsker, og grundlaget for en ny stat er nu i færd med at aftegne sig for vore øjne.

Et uafhængigt Namibias behov vil blive store. Fællesskabet og dets medlemsstater er allerede nu indstillet på at bidrage til opfyldelsen af disse gennem hjælpeprogrammer. Denne indsats supplerer den bilaterale bistand, som medlemsstaterne hver for sig overvejer. Namibia vil ligeledes blive budt velkommen som deltager i den nye Lomé-konvention, så snart landet måtte fremsætte ønske om at tiltræde den. Trojkaen fremførte dette synspunkt over for AVS-staternes repræsentanter på ministermødet for nylig om Det sydlige Afrika.

2. Der er ligeledes sket visse fremskridt i den nationale forsoningsproces i Angola og Mocambique. De to landes ledere har modigt og med fasthed udnyttet et gunstigt internationalt klima til at gøre betydelige fremskridt i retning af fred.

Det besøg, som Trojkaen af politiske direktører har aflagt i Angola, har bekræftet, at dette lands ledere har reel vilje til at gøre en ende påden konflikt, som i alt for mange år har været en belastning for den økonomiske udvikling og for landets befolkningers trivsel.

Fællesskabet og dets medlemsstater er besluttet på, at der som led i denne udvikling skal gøres en konkret indsats for at hjælpe til med at genopbygge og udvikle de to lande.

3. I Sydafrika har man, efter at de Klerk er blevet præsident, i flere tilfælde udvist humanitær adfærd, og tilladt en vis ytringsfrihed, som De Tolv har hilst velkommen. Disse skridt er imidlertid fortsat utilstrækkelige i betragtning af den enorme opgave, som det vil være at afvikle apartheid-systemet. Indførelse i Sydafrika af et demokratisk og multiracialt styre ved hjælp af fredelige midler er vedblivende De Tolv's mål. De støtter i den forbindelse enhver proces, som hurtigt kan føre til en afslutning på volden, uanset hvem der udøver den, og til en dialog mellem parterne. Således kan kun omfattende forhandlinger med deltagelse af de egentlige repræsentanter for de forskellige sydafrikanske befolkningsgrupper føre til en varig ordning. Konferencen om en demokratisk fremtid, som afholdes i perioden 9.-12. december i Johannesburg, er i denne forbindelse et skridt i den rigtige retning.

Fællesskabet og dets medlemsstater lægger i denne forbindelse fortsat vægt på programmet om positive foranstaltninger, til støtte for ofrene for apartheid. For at forberede den uundgåelige udvikling i Sydafrika skal programmet styrkes i de kommende to år ved tildeling af nye stipendier i Europa og på de multiraciale universiteter i Sydafrika. Formålet med denne indsats er at fremme forbindelserne mellem de forskellige samfund, således at de mest ugunstigt stillede medlemmer kan opnå et bedre uddannelsesniveau, og derved bidrage til uddannelse af de ledere, som det multiraciale Sydafrika på lidt længere sigt vil få hårdt brug for.

Fællesskabet og dets medlemsstater har i øvrigt besluttet fortsat at lægge pres på de sydafrikanske myndigheder for at fremme de dybtgående og vedvarende ændringer, som de adskillige gange har udtalt sig til fordel for, og at tage det op til fornyet overvejelse, når det måtte ligge klart, at sådanne ændringer har fundet sted.

Det er ikke utopisk at forestille sig et nyt Sydafrika uden racediskrimination, hvor alle sydafrikanere kan leve i fred og harmoni og med lige rettigheder. Realiseringen af et sådant Sydafrika vil også være af afgørende betydning for fred, stabilitet, sikkerhed og økonomisk udvikling i hele området, således at Sydafrika igen vil kunne indtage den plads, der tilkommer det i det internationale samfund.

ERKLÆRING OM ETIOPIEN

Det Europæiske Råd ser med tilfredshed på de bestræbelser, der udfoldes med henblik på at finde en forhandlingsløsning, og er overbevist om, at kun indgåelsen af en politisk aftale mellem samtlige parter vil gøre det muligt at sætte en stopper for konflikterne. Det anmoder de berørte parter om at fortsætte forhandlingerne for hurtigst muligt at nå til en løsning, der kan accepteres af alle, med national forsoning for øje.

Det Europæiske Råd ser med dyb bekymring på den alvorlige mangel på fødevarer, der gør sig gældende i de nordlige områder - specielt i Eritrea og Tigre - og som er en trussel for millioner af menneskers liv.

Det Europæiske Råd gentager, at Fællesskabet og dets medlemsstater er rede til at komme de befolkninger til hjælp, der er blevet ofre for hungersnøden. Det anmoder indtrængende alle berørte parter om, at de i samarbejde med De Forenede Nationers kontorer, Verdensfødevareprogrammet, Det Internationale Røde Kors og andre ikke-statslige organisationer ikke lægger hindringer i vejen, men tværtimod letter fremsendelsen og fordelingen af humanitær hjælp og nødhjælp i de ramte områder.

ERKLÆRING FRA DE TOLV FORUD FOR DE ALMINDELIGE VALG I CHILE DEN 14. DECEMBER 1989

Det Europæiske Råd, som til stadighed har tilskyndet til genindførelse af frihedsrettighederne i Chile, imødeser den fremtidige udvikling i landet med de bedste forhåbninger.

Resultaterne af folkeafstemningen den 5. oktober 1988 afspejlede klart det chilenske folks ønske om at bringe seksten års militærstyre til ophør og at vende tilbage til de demokratiske traditioner.

Det Europæiske Råd hilser de perspektiver velkomne, som det kommende præsident- og parlamentsvalg åbner, og som er afslutningen på en proces, der langt om længe skal gøre det muligt, at Chile igen bliver en retsstat.

Fællesskabet og dets medlemsstater har allerede ydet det chilenske folk bistand på forskellige områder. Det Europæiske Råd bekræfter sin vilje til at bidrage til den økonomiske og sociale udvikling i et demokratisk Chile, især inden for rammerne af en kommende samarbejdsaftale mellem Fællesskabet og Chile.

ERKLÆRING OM MELLEMAMERIKA

Det Europæiske Råd er bekymret over, at spændingerne i Mellemamerika igen er blusset op, og særlig over det seneste udbrud af vold i El Salvador; det er af den opfattelse, at en fredelig løsning, som imødekommer ønskerne hos befolkningerne i området, kun tilvejebringes gennem dialog, overholdelse af menneskerettighederne og respekt for demokratiet. Det opfordrer derfor alle parter i området til at gøre deres indflydelse gældende og tilføre en ny impuls til bestræbelserne for at skabe fred i denne del af verden i overensstemmelse med Esquipulas-aftalerne.

PRESSEMEDDELELSE OM DE TOLV'S INDSATS PÅ MENNESKERETTIGHEDSOMRÅDET

- Samarbejdet på menneskerettighedsområdet, som allerede i 1986 resulterede i en ministererklæring og i 1987 i nedsættelsen af en specialiseret arbejdsgruppe i overensstemmelse med Europa-Parlamentets ønske, er blevet yderligere udbygget i 1989.

- 1989 har været et år fyldt af modsætninger på menneskerettighedsområdet; det har været præget af fremskridt i navnlig visse østeuropæiske lande, men også af bristede forhåbninger og fortsat foruroligende tilstande. De Tolv har udtalt sig om disse begivenheder. Deres indlæg i internationale fora (CSCE, De Forenede Nationer og for første gang i februar i år i Menneskerettighedskommissionen) og deres stillingtagen i form af erklæringer vidner om deres vilje til at reagere på disse krænkelser, uanset på hvilket kontinent de finder sted. I visse tilfælde (Iran, Rumænien, Kina, Panama) er de skridt, der er taget, blevet offentliggjort.

- Menneskerettigheder er blevet et vigtigt spørgsmål i dialogen og samarbejdet med udviklingslandene. Overholdelsen af menneskerettighederne er vigtig for en bæredygtig udvikling i de pågældende lande.

- Indsatsen på menneskerettighedsområdet har også i årets løb givet sig udslag i en lang række henvendelser til forskellige regeringer, oftest gennem formandskabets ambassadør eller de missionschefer, der udgør "Trojkaen". For at styrke effektiviteten har de fleste af disse henvendelser været fortrolige. Visse af dem har haft til formål at beskytte eller frelse personer, der er ofre for vilkårlighed og racediskrimination, særlig apartheid. I andre henvendelser er der blevet givet udtryk for EF-medlemsstaternes foruroligelse over visse særlig alvorlige krænkelser af menneskerettighederne (henrettelser uden normal rettergang, tortur, vilkårlige anholdelser, osv.).

- Vedtagelsen inden for rammerne af CSCE i 1988 af en særlig procedure, som på én gang gør det muligt at henlede opmærksomheden på krænkelser af menneskerettighederne i Europa og at bidrage til at finde en løsning herpå gennem dialog mellem staterne, har ligeledes ført til, at De Tolv har handlet i fællesskab. Således har formandskabet under anvendelse af denne procedure flere gange i 1989 rettet henvendelse til myndighederne i fire østeuropæiske lande.

- Det bliver stadig mere almindeligt, at de fælles overvejelser mellem Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater ledsages af og grunder sig på et øget samarbejde på stedet mellem medlemsstaternes repræsentationer i de lande, hvor de grundlæggende frihedsrettigheder krænkes.

- Europa-Parlamentets spørgsmål og beslutninger om menneskerettighederne har været genstand for særlig opmærksomhed.

- Samlet har alle de skridt, som Fællesskabet og dets medlemsstater har taget i 1989 på menneskerettighedsområdet, markeret en ny etape i deres fælles tilsagn om at arbejde for overholdelsen af de grundlæggende frihedsrettigheder.